

Світ лише на порозі, чи ми вже є свідками великих змін?

20 листопада, 2022, 17:00

АВТОР

Сергій Квіт

Президент Національного університету "Кієво-Могилянська академія"

Один службовець із Державного департаменту США, який давно знає

Україну й часто в нас бував, щиро плакав, коли довідався про повномасштабну російську агресію 24 лютого. Він розумів наш світ ізсередини, тому не хотів руйнування української державності й українського способу життя, переваги якого самі українці більше пов'язують із надією на перемогу та власну справедливу державу. А також зі свободою слова та персональною свободою кожного громадянина. Це концепція вільної людини, яка прагне жити в так само вільній країні.

Однак під час іншої, вже університетської зустрічі, в однієї непоганої й розумної, здавалося б, людини виривається судження про «українську кризу». Моя реакція змінює нашу розмову. Адже в подібний спосіб ціла Друга світова війна може бути представлена як «польська криза». Саме таку версію нападу на Польщу намагалася представити нацистська Німеччина. Ця людина терпляче слухає моє довге заперечення в тому сенсі, що на початку 2022 року в нас не було ніякої кризи. Натомість на нас напала Росія, з якою Україна має спільний кордон, і яка, зокрема, неадекватно стверджує, боцімто українці розстрілюють себе самі, а на Росію насправді напав Захід.

Іще один університетський типаж, із відверто іронічним виглядом у дусі: «Невже? Що ж ви таке кажете...», намагається «бути в тренді» через спроби навести якесь виправдання фактами підтримки українських вчених, яких війна виштовхнула до Північної Америки. Водночас стає зрозуміло, що їх приєднали до наявних дослідницьких програм, які існують у межах усталених підходів. Серед яких, наприклад, концепція України як частини Євразії, що досі не зазнала офіційних змін. Усім відомо, що Україна не володіє азійськими територіями. Однак іще донедавна американці цілком офіційно відносили її до сфери впливу Росії.

Під час сесії запитань і відповідей американський професор наступного університету звернувся до українського доповідача, який лише констатував факт, що, згідно з усіма соціологічними опитуваннями, українці не хочуть

переговорів із нападниками, мають намір вигнати всіх окупантів із власної землі. Суть запитання зводилася до того, чи є сенс в такому «радикалізмі», адже світ нібито «насправді» є ареною для взаємодії кількох великих глобальних потуг, кожна з яких має власні інтереси. Відтак Україна мала б зважати на це. Відповіддю доповідача, який послався на порушені норми міжнародного права, він залишився незадоволений.

Дуже прикро, як на мене, коли система розуміє власну недосконалість, але не може подолати її через свої нібито «природні» риси. Західноєвропейські та американські аналітичні центри мають різне розуміння професійної незалежності. Якщо перші схвалюють наявність державних (публічних, одержаних через податки) коштів, оскільки така діяльність належить до публічного, або ж громадського інтересу, в США професійна незалежність пов'язана насамперед із приватними грошима.

У випадку колишніх центрів вивчення СРСР, а тепер — дослідження Росії та Східної Європи (Україна тут у назвах досі не фігурує), ці приватні гроші здебільшого надходили з Росії. Тож риторичне питання звучить так: чи могли такі ресурси вважатися незалежними?

Усе-таки, вже під час повномасштабної російсько-української війни, американський великий бізнес і аналітичні центри дедалі більше почали звертати увагу на Україну, переглядаючи свій звичний порядок денний. Найбільше тепер йдеться про відбудову економіки. Своє завдання в розмовах на цю тему я вбачав насамперед у тому, щоб звернути увагу на важливість освітніх питань. Повоєнна відбудова України не означатиме лише відбудову будівель і доріг. Насамперед це продовження реформ, формування освіченого суспільства, розвиток політичної культури, демократії та ефективного управління, пов'язаного, зокрема, з найуспішнішою українською реформою децентралізації.

Колишній посол США в Україні Вільям Тейлор, відповідаючи після свого виступу на розумні запитання студентів Принстонського університету, зауважив, що, як зізнаються американські генерали, можливо, українські солдати краще використовують сучасну американську зброю, ніж самі американці. А російська армія залишилася другою армією світу лише в Україні — після української армії. Його відкрита лекція, на якій я був присутній, була настільки ж глибокою, наскільки дружньою до нас, такою, що відкриває для американців, разом із Україною, обриси того світу, що вже змінюється.

Джорджтаунський університет, із яким Києво-Могилянська академія співпрацює понад десять років, найімовірніше, будуватиме з Могилянкою спільні освітні програми з національної безпеки, міжнародних відносин та інформаційних технологій. Це їхня міждисциплінарна концепція, що підкріплюється урядовою вимогою стосовно підготовки фахівців, які б розуміли сучасну Україну та пострадянський світ, тобто бачили б коріння мілітарного протистояння Росії та України саме в ціннісній площині. Подібні плани спільних досліджень, академічних обмінів та інших проєктів ми розглядаємо з Університетом Мічигану, Північно-Західним та Принстонським університетами.

Українське посольство у США, очолюване випускницею НаУКМА Оксаною Маркаровою, виглядало справді професійним і контекстуальним, включно з вибором інформаційних приводів, концептуальною риторикою та зрозумілими для американської публіки наголосами. Мені вдалося побувати на кількох заходах Українського дому у Вашингтоні, виступити там із презентацією на теми сучасної України, української освіти та Києво-Могилянської академії. Крім того, були виступи в Бібліотеці Конгресу США, на Голосі Америки та перед українськими громадами Нью-Йорка, Детройта та Чикаго.

Отже, заслуговує на всіляку підтримку та просування ідея, що одним з наслідків перемоги України на полі бою має стати перемога такого погляду на освіту, що розглядає її як основу для всебічного розвитку вітчизняної

економіки та українського суспільства. Саме освіта є запорукою нашої самодостатності, здатності до виживання, самоорганізації та лідерства.